

TOVĂRĂȘIA

Foie economică, care cuprinde tot felul de povețe, și răspunsuri la întrebări, despre formarea și conducerea
tovărășiilor și însoțirilor economice.
cu sfaturi pentru agricultură, meserii și negoț, și cu îndrumări pentru valorizarea produselor economice.

Întocmită de VAS. C. OSVADĂ

Apare în 10, 20 și 30. a fiecărei luni.

Ca adaus la „LIBERTATEA”

Anul II.

ORĂȘTIE, 10 Februarie v. 1907.

Nrul 6.

Primele tovarăși.

(Tovărășiile ocazionale).

În numărul trecut al foii noastre am arătat de câte feluri sunt tovarășiile și cum trebuie să lucrăm, ca să ne alcătuim tovarășii sătești, azi singurul mijloc ca să putem ajunge mai repede pe cărarea înaintării în bunăstare.

Dintre toate felurile de tovarășii, mai ușor, mai repede și mai fără cheltueli, să pot face așa numitele tovarășii ocazionale (alkalmi egyesület) pe care le facem în baza §-lui 62 din Legea comercială, articolul 37 din 1875 — pe temeiul unui simplu contract de tovarășie.

Felul acesta de tovarășie să poate zice, că e întâia pruncie a celorlalte tovarășii. Fără forme, fără parade și cheltueli, acest fel de tovarășie să poate alcătui pe temeiul unui bun și cuminte sfat. Când e gata sfatul, să face contractul și tovarășia e în ființă. După lege astfel de tovarășii nu trebuiesc înștiințate nimănui, nu trebuiesc înregistrate nici la tribunal, nici în alt loc. Singur numai adunarea de constituire, adunarea chemată anume pentru alcătuirea unei astfel de tovarășii, trebuie înștiințată, cu cel puțin 2 zile, în sate prin antistia comunală ori direct, la fisolgăbirăul, în orașe la căpi-

tanul de poliție. Înștiințarea să face în scris.

În adunare să hotărăște alcătuirea tovarășiei ocazionale, să face și să subscrie contractul și a doua zi să pot începe lucrurile — în toată buna rînduială.

Astfel de tovarășii ocazionale să pot alcătui pentru ajungerea de fel și fel de ținte. Amintim între altele următoarele:

Ca să cumpărăm mașini de îmlătit (treerat), de sămănat, de arat, de secerat — facem tovarășie ocazională.

Ca să ne vindem în comun (laolaltă) poamele, bucatele, plantele de leac (despre care vom vorbi acuși) — facem tovarășie ocazională.

Ca să cumpărăm, să parcelăm, ori să arîndăm pămînturi, păduri, pășunate, livezi — facem tovarășie ocazională.

Ca să ne asigurăm vitele — facem tovarășie ocazională.

Ori pentru-ce ar fi făcută tovarășia — felul, modrul de a o face e același, contractul să face tot așa fel — să înțelege cu schimbările cerute de ținta, ce o urmărim, de felul afacerii și de împrejurările locale

Ca să fim pe deplin înțeleși cum să fac tovarășiile ocazionale, dar' mai ales, ca să răspundem uneia dintre cele mai arzătoare lipse și dorinți a cetitorilor nostri, dăm aici o mustră (un formular) de contract de tovarășie, pe temeiul căruia putem alcătui o tovarășie ocazională pentru asigurarea vitelor:

Contract de tovarășie.

De fiecare coală
timbru de cîte
4 coroane.

Subscrișii locuitori și proprietari de vite
din comuna

cercul administrativ, pînă ce ni-să
comitetul

va da puțința să ne asigurăm vitele noastre în contra pagubelor în altă formă, ne legătuim să ne ajutăm împrumutat, fără gînd de cîștig personal, de câte-ori unul dintre tovarăși va îndura vre-o pagubă în vitele sale înștiințate tovarășiei.

Această tovarășie ocazională (alkalmi egyesület), o facem în temeiul §-lui 62 din Legea comercială, articolul 37 din anul 1875.

Intrarea în tovarășie să face prin iscălirea Contractului de față, prin ce fie-care tovarăș recunoaște obligatoare pentru el următoarele rîndueli, statorite în acest contract:

1. Fie-care tovarăș are următoarele **drepturi**:

a) să ia parte cu drept de cîte un vot la adunările generale ale tovarășiei; b) să fie ales în comitetul de administrație; c) să ceară și să primească despăgubirile statorite în bună rînduială.

2. Fie-care tovarăș are următoarele **datorințe**:

a) să plătească cel mult în cîte 8 zile toate taxele și contribuiriile (ajutoarele) statorite în acest contract sau în adunările generale; b) să se supună votului majorității și rînduelilor comitetului administrativ; c) să sprijinească tovarășia și să împlinească cu toată inima slujbele și încredințările date; d) să se poarte cu deplină cuviință în adunările tovarășiei și față de rînduelile comitetului.

Drepturile și datorințele tovarășilor, cu învoirea comitetului, pot fi moștenite de unul dintre urmașii lui legiuți.

Tovarășul care nu-și împlinește la vreme ori-care dintre datorințele sale față de tovarășie, nici după-ce a fost provocat de două-ori în scris, în vreme de cîte 8 zile — poate fi dat afară din tovarășie ori prin comitet, ori prin adunarea generală. Tovarășul exchis (scos afară) își perde ori-ce tel de drept față de tovarășie.

Tovarășul eșit de bună voe, dar' cu motive (cu temeiuri) aflate de îndreptățite, la eșirea lui (d. e. vînzîndu-și toate vitele, etc.) cînd întră de nou, își recîștigă toate drepturile avute.

Tovarășii întrați, după-ce tovarășia a plătit pagube, și după-ce ea are fonduri proprii, sunt datori să plătească drept taxă de înscriere, suma ce ar avea-o un tovarăș cu vite egale, — în fondul tovarășiei.

3. **Conducerea tovarășiei**, să face prin adunarea generală, ce este întîiul conducător al tovarășiei și care trebuie conchemată în fie-care an, cel puțin odată, și apoi comitetul de administrație ales de adunarea generală pe timp de cîte 2 ani. Comitetul să compune din: președintele, care reprezintă tovarășia în afară ori față cu oficiile, apoi din un notar, un cassar și prețuitori.

Adunarea generală hotărăște cu majoritate de voturi în toate trebile ce să țin de tovarășie, alege comitetul, statorțește taxele, hotărăște asupra folosirii averii tovarășiei și judecă recursurile (apelățiile) întrate cu 8 zile înainte de ținerea adunării.

Comitetul duce în îndeplinire toate lucrările de lipsă tovarășiei, primește sau respinge membrii, fără să trebuiască să spună că de ce a respins pe cineva, prețuște și plătește bagubele, astringe taxele și îngrijește de averea tovarășiei, pentru care membrii comitetului sunt răspunzători solidar (toți împreună).

În deosebi: președintele conduce comitetul și reprezintă tovarășia; cassarul administrează, încassează direct ori prin un încredințat toate taxele și, la îndrumarea comitetului, face plătirile — toate pe lîngă chi-

tanțe în regulă; notarul poartă protocoalele și scrisorile și cărțile de socoteli ale tovarășiei; iar' prețuitorii fac prețurile și iau parte cu vot în comitetul de administrație.

4. Primirea tovarășilor și înscrierea vitelor să face în chipul următor:

Proprietarul de vite să înștiințeze comitetului, care aduce hotărîre asupra primirii sau neprimirii lui. Primit fiind ca tovarăș, subscrie contractul, plătește taxele și cere comitetului să-i înscrie vitele ce și-le asigură. Prețuitorii la fața locului prețuesc vitele, și comitetul pe temeiul acestei prețuiri, îi statorește taxele ce le are de plătit.

Inscrise pot fi numai vite cu coarne și deplin sănătoase. Ori-ce schimbare de vite, este a să înștiința comitetului cel mult în vreme de 3 zile, care dacă află de lipsă face nouă prețuire și statorește de nou taxele, amăsurat stării celei nouă.

Fie-care tovarăș la întrarea în tovarășie plătește odată pentru totdeauna cîte Coroane, taxă de înscriere și taxa (premia) satorită pentru vitele înscrise. D'aici înainte fie-care membru numai atunci plătește taxa (premia) cînd să întîmplă o pagubă în vitele vre-unui membru — pe care comitetul hotărăște să fie plătită.

5. Taxele, ce trebuie să le plătească regulat fie-care tovarăș, sunt următoarele:

La întrarea ca membru fiecare plătește ca *taxă de înscriere* coroane. Apoi pentru fie-care 100 coroane din prețul vitelor înscrise, după prețuire să plătește cîte fileri — după împrejurările locale și după mărimea numărului și valorii vitelor înscrise.

6. Despăgubirea să dă membrilor pentru vitele schilăvite, ori perite din vre-o nenorocire ori boală — neatîrnătoare de voia proprietarului.

Cînd să bolnăvește ori pieră o vită, proprietarul tovarăș e dator să înștiințeze asta comitetului în cel mult 2 zile. Întîrzierea nescuzată (fără cuvînt vrednic de crezămînt) a acestei înștiințări, aduce cu sine pierderea îndreptățirii la despăgubire.

După-ce i-s'a înștiințat cazul, comitetul e dator, ca cu ajutorul pricepătorilor, să cerceteze cauza întîmplării, să prețuiască vita și, cînd poate, să valorizeze părțile ce ar putea fi vîndute (carnea, pielea, etc.) Pe baza ultimei prețuiri, cu care tovarășul și-a înscris vitele, și după care i-s'a satorit taxa — comitetul plătește păgubitului: 90% (90 Coroane din 100 de Coroane) din valoarea vitei păgubite.

Vita schilăvită ori moartă, *trece în proprietatea tovarășiei* — *întru-cît are părți care să pot valoriza* (vinde). Părțile valorizabile în primul rînd are drept să le preieie proprietarul păgubit în prețul satorit de comitet, și care preț apoi i-să trage din suma despăgubirii.

Comitetul la fiecare caz de pagubă, face rînduielele pentru încassarea taxelor (premiilor) dela toți membrii. Întru-cît să poate însă, păgubitului i-să plătește despăgubirea îndată și înainte de incurgerea taxelor, și anume, din banii ce stau la îndemîna tovarășiei.

Sumele rămase din taxe, după plățirea despăgubirii și după acoperirea tuturor cheltuelilor, trec în proprietatea tovarășiei, care le folosește pentru formarea și sporirea unui *fond al tovarășiei*. Adunarea generală poate să hotărască asupra averii tovarășiei — după-cum va găsi mai cu cale.

Hotărîrile comitetului în treburi de despăgubire, nu pot fi apelate la adunarea generală.

7. Tovărășia o reprezintă **prezidentul**. Slujbașilor

li-să pot da oare-cari remunerații (plăți) pentru ostenețele lor, de cătră adunarea generală.

Hotărîri referitoare la schimbarea condițiilor (legămintelor) din contract, ori alăturarea la o altă tovarășie ori întrarea în o societate de asigurarea vitelor, apoi la înnoirea ori stricarea contractului de față, să pot aduce numai cu două din trei părți a voturilor tuturor tovarășilor.

Ca să se poate cumpăni roadele bune a astorfel de tovarășii ocazionale, tovarășii subscriși, să învoesc ca vreme de cinci ani, să țină obligamentul cuprins în acest contract. Schimbarea să poate face numai cu învoirea alor două din trei părți a tuturor tovarășilor.

După cetirea, înțelegerea și primirea întregului cuprins a acestui contract — în fața martorilor, îl subscriem cu mîna proprie și ne declarăm că întrăm ca tovarășii ai acestei tovarășii, menită să ne dea puțința a ne ajutama împrumutat în cazuri de pagube, ce s'ar ivi în vitele noastre.

Datul

Martorii (care trebuie să fie membrii).

*

Subscrierea tuturor membrilor.

Cam în felul acesta să pot face contractele pentru tovarășiiile din vorbă. Să înțelege, că formularul acesta să poate și e bine să se schimbe, să se întregească *după tebuințele locale*.

Deodată cu iscălirea acestui contract, fiecare tovarăș trebuie să iscălească și o declarație, cam de următorul cuprins:

Declarație.

Subscriși tovarășii . . . în deplina cunoștință a rînduielelor contractului tovarășiei, ce are de țintă ajutorarea împrumutată în cazuri de pagube în vite, — pe care rînduielele le primim ca obligatoare pentru noi, înscriem pentru despăgubire la această tovarășie vitele însămnate după numele nostru, și ne obligăm să plătim regulat taxele satorite de comitet pentru vitele noastre înscrise.

(Urmează rubrici pentru iscălituri, vite, taxe, etc.)

*

Avînd toate aceste în regulă, tovarășia își poate începe lucrarea fără amînare, după-ce tovarășiiile aceste, fiind alcătuite ca tovarășii ocazionale, *nu trebuie improtocolate la tribunal* în registrul firmelor, și nu trebuie trimise nici ministrului nici altui oficiu pentru *aprobare*.

În baza contractului însă, aceste tovarășii sunt pe deplin legale și obligă și dau drepturi satorite în contract, atît înaintea judecătorilor, cît și înaintea privaților.

În numerii viitori vom da informații pentru purtarea *soco-*

telilor și a cărților de lipsă la tovarășiiile pentru asigurarea vitelor.

La dorința sătenilor nostri și pe lingă returnarea cheltuelilor de drum efective, cu plăcere iau parte, întru-cît pot, la adunările chemate pentru alcătuirea tovarășiiilor pentru asigurarea vitelor.

Vasile C. Osvadă.

Averi ne-socotite.

Aproape întreg neamul românesc își agonisește pâinea de toate zilele din lucrarea pămîntului și din creșterea vitelor. Asta de altfel e urmarea firească a vremilor trecute și a împrejurărilor în care înaintașii nostri au viețuit.

Abia în anii din urmă să învederează nizuința, ca și neamul nostru să dea brațe productive meseriilor, negoțului și altor întreprinderi de capital și muncă speculativă. Până vom ajunge însă, să vedem acest vis împlinit, e de datoria noastră, să fim cu multă dreptate și cu multă îngrijire față de plugărit și creșterea vitelor. Mai cu samă noi Români din Ungaria avem această datorie, căci la noi nu sunt nici moșieri mari, care să ne poată da pildă luminoasă de cum avem să îngrijim și să judecăm plugăritul și n'avem nici așezăminte anume pentru-ca să îndruneze pe plugarii și crescătorii nostri de vite, cum să-și facă socotilele, ca să se știe prețul și să știe lucra.

În deosebi față de creșterea vitelor noi nu am fost până acum cu deplină luare aminte. Nime nu și-a dat la noi osteneala să socotească, baremi pe de-a-ntregul, ce soiu de vite cresc plugarii nostri, cum și-le îngrijesc, cum și-le apără de nenorociri și mai cu seamă nici

nu și-a bătut capul să afle, că oare cam câte vite au românii noștri și cam de ce preț sunt acele, ce avere națională reprezintă aceste vite?

Prilej, ca să ne oprim și asupra acestui lucru, ni-l dau nizuințele, ce să arată spre bucuria noastră în toate colțurile țării, ca să se asigure vitele contra pagubelor, ce pot veni în ori-ce cias prin schilăvirea ori moartea vitelor.

Folosim acest prilej, ca să facem o socoteală despre averea românească, ce e așezată în vitele sătenilor și orașenilor români.

După socoțile statisticelor oficiale numărul vitelor din țară face mai bine de a treia parte cât numărul locuitorilor din țară. Și adică pe fie-care 100 de suflete să vin câte 36 vite.

Luând de temelie acest număr, ușor putem socoti cam câte vite au românii noștri. După statistica oficială ungurească, în țara întreagă ar fi numai 2 milioane 785 mii 265 români. Socotind acum că la fie-care sută de suflete să vin câte 36 vite ar urma, că românii din Ungaria au în total 1 milion 2 mii 695 vite. Dacă socotim aceste vite una — cu alta numai cu câte 75 florini (150 coroane) pe cap, ar fi că vitele românilor din Ungaria prețuesc peste tot 150 milioane coroane.

Știm însă, că doar ca un alt neam din țară, mai mult românii să ocupă cu creșterea vitelor și apoi socotind că numărul românilor de aici de fapt trece peste 3 milioane putem pretul vitele românilor cu aproape 180 milioane coroane!

Suma aceasta reprezintă o avere aproape enormă, față de sărăcia unuia și altuia dintre noi și după pământ e cea mai mare bogăție națională.

Așa fiind, datorința avem ca să ne îngrijim mai mult de soartea, buna îngrijirea și creșterea acestei bogății.

Înainte de toate am avea datorința să îngrijim, ca toți plugarii și moșierii noștri să crească vite de soi, să le știe crește rațional și să aibă unde și cum să le facă în bani (să le valorisese) mai pe ușor și mai bine.

Să înțelege că lucrul acesta numai și numai prin tovărășii să poate face. Și noi credem, că cel dintâi fel de tovărășie pentru îngrijirea intereselor legate de vite — sunt tovărășiile pentru asigurarea vitelor.

Ici colo s'a început să se facă astfel de tovărășii pe temeiul ajutorării împrumutate și mărginită la unul sau cel mult încă 2—3 sate din apropiere.

Ca început e foarte bun și de neprețuit. Dăceea îndemnăm cu toată dragostea, ca în toate satele noastre să se facă, deocamdată tovărășii ocazionale pen-

tru asigurarea vitelor. Cum trebuiesc aceste făcute am spus-o în mai mulți numeri ai „Tovărășiei“ apărută în anul trecut. Cât mai curând însă vom folosi și datele mai nou. Ce le avem și vom scrie încă odată prin „Tovărășia“ cum să pot face mai ușor astfel de tovărășii, răspunzând prin asta și număroaselor întrebări, ce ni s'au pus prin scrisori.

Ne gândim însă de pe acum la alcătuirea unui mare așezământ, care să ia în mână asigurarea vitelor pe baze largi și comerciale — ca într-o toate să răspundă tuturor trebuințelor. Și de-aceea de pe acum rugăm pe frații noștri să gîndească asupra acestui lucru, deoarece, precum am arătat, în vite zace o mare bogăție a neamului nostru — despre care bogăție, abia ne vom fi dat samă până acum.

Roata vremii.

— Spicuirii și ocoșeli. —

Din vîrtejul bărbaților fruntași, care acum să obosesc prin cea adunări generale de pe la băncile noastre și să gîndesc cu minte, cum să-și așeze banii ce-i primesc pentru cupoane, ori ca tantieme și honorare, să înțelege, toate „în numele și pentru binele poporului“ — să desprind doi tineri, ce scriu cam așa „ne gîndim că e bine să răsfoim cărțile de p'aici, să găsim izvoară nouă de venit pentru poporul nostru, căruia azi mîne o să-i fim preoți și povățuitori“.

Ce au găsit au pus pe hîrtie, și sunt convins, că sunt fericiți și mîndri, că pot da un sfat bun poporului — fără nici o plată.

Îmi plimb ochii pe scrisul acestor tineri, acum cînd abia am sosit dela o adunare generală — cu vorbe late și cu banchet gras — pe urmele cărora curg povoiu, povoiu și dividende și tantieme și honorarii...

Nu zic, nu spun nimic. Poate înțelegeți, ce să petrece în sufletul meu. La ce ași mai spune?

Tac și compătinesc poporul ce nu știe să facă deosebire, ce nu știe să pună la locul său, pe fie-care, și să înțeleagă odată cine lucră pentru el, și cine lucră ilicit prin el — pentru sine!

Eu cred, că e aproape vremea să știe, să vadă, să simtă, și atunci — vai de geșeftarii!

*

Un nu știu cine îmi trimite o scrisoare de 2 coale cu 30 întrebări, și pentru mîngăierea mea îmi spune, că mai are „gata“ aite 300 întrebări — tot „cu privire la notarul“. Nu-și spune nici numele, nici satul, să nu cumva să se știe cine e, căci — vorba lui — are doi copii și n'ar vrea să se strice. Tot din pricina asta nu zice nimic nici la înșelile, ce zice că le face notarul lor.

După-cum văd din scrisoare — omul meu e ori preot ori învățător și notarul e un vai de loc.

Abuzuri peste abuzuri îi sunt meseria. Dar' — omul meu — are copii... nu zice nimic. Ar fi însă fericit să-și poată aduce la cale — așa din tufă, să nu să știe...

În felul asta de scris și de gîndire e o întreagă tragedie a neamului nostru. Suntem naționaliști, suntem voinici — dar' să nu să știe.

Martiri ai convingerii, ai dragostii față de neam, nu vrem să fim, n'avem curajul voinței firme.

Trist tablou! Și durere, îl întinim prea des. De ce nu știm și noi să dăm, să avem revoluționari ai convingerilor, care schimbă arma de foc, cu arma validității dreptului și a muncii deschise, ca să fie recunoscută această dreaptă validitate?

Despre pomărit.

II.

Odată hotărîți să ne îndelnetnicim cu pomăritul, trebuie să ținem samă de unele rîndueli după cari lucrînd, pomăritul nostru va fi cu minte, roada îmbelșugată, puțina osteneală răsplătită întreit!

La alegerea soiurilor (felurilor) să ținem samă de împrejurările climatei (că adică e în ținutul nostru clima, umblarea vremilor, mai domoală, dulce ori aspră) și să ținem samă de firea pămîntului. Că nu fiește-care soi aduce roada cuvenită în fie-ce pămînt. Sătenii întovărășiți, după alegerea soiurilor cari voiesc a le crește (cultivă) pentru negoț, să-și procure altoii trebuincioși din careva școală de pomărit (mai bine din cea din vecinătate). De alt-cum statul dă altoi sătenilor întovărășiți, dacă cer printr'o rugare cu timbru de 1 cor. adresată ministeriului de agricultură. Din școalele de pomărit ale statului le dă cu preț jumătate sau și mai puțin. De ce să nu ne folosim și noi de acest prilej?

Pentru sădire mai potriviți sunt pomișorii de 1—3 ani și așa altoiți ca să nu crească mai înalți de 5 metri. Pomii aceștia să pot grijii bine și ușor, umbră mare nu fac, așa că sub ei încă putem crește legume sau ierburi.

Să nu gîndim însă, că pe un loc putem sădi cîți mai mulți! Așa ceva nu-i lucru cu minte, ci trebuie să știm, că un pom își cere loc potrivit de mare, din care viețuește, să nutrește și atunci poate aduce roada multă! Dinpotrivă neavînd el loc destul și îngrămădiți fiind pomii unul lîngă altul, nutremîntul puținului loc în scurt timp va trece, roada va scădea și cu timpul abia vor mai avea din ce să hrăni, dar' putere de roada n'o să mai aibă, ori numai slabă de tot.

Cît să fie de mare locul pentru un pom îl hotărește felul și înălțimea pomului, după acea

t. și pămîntul în care e sădi. Cît de departe să fie un pom de altul? Merii, perii, cireși înalți (peste 7 m.) în pămînt gras și plăios, trebuiesc sădiți în depărtare de 12—14 metri; în pămînt mai slab la 10—12 metri în dungă de deal 10—11 m. în acelaș șir. Depărtarea unui șir de altul poate fi cu 5—6 m. mai mult, decît depărtarea unui pom de altul. Merii, perii, prunii, cireși de înălțime mijlocie (care e mai potrivită) pot fi de 7—9 m. departe deolaltă în acelaș șir.

Ținîndu-le aceste înaintea ochilor, pomii vor avea totdeauna nutremînt destul și umbră mare nu vor face în paguba altor ierburi.

Dupăce am socotit, că pe un anumit loc cîți pomi vom putea sădi, avem să pregătim locul sau groapa lor. Aceasta în pămînt mijlociu poate fi 120—150 cmetri lată și 70 cm. afundă. Numai atunci putem face și mai afundă de 70 cm., dacă pătura mai din jos a pămîntului nu e rea. În pămînt legat, vîrtos, forma groapei mai bine să fie în pătrat □.

De multe ori am văzut datina rea, nunumai la noi românii, că pomișorii să sădesc de-a dreptul în groapa din care s'a scos careva pom bătrîn nefolositor. Asta e rău! Pentru-că pomul bătrîn a supt tot nutremîntul din jurul lui și pomul tiner care să pune în locul lui neavînd nutremînt, tînjește și nu aduce folos. De aceea nu e bine a sădi pomi în locul altora. Dacă totuși ar fi lipsă (poate pentru dragul șirelor) mai bine e dacă groapa, în care a fost pomul bătrîn, o pregătim a nume așa că o lărgim în lat și săpăm în afund până atunci, până ce numai aflăm rămășițe din pomul bătrîn. În groapa astfel făcută aducem și punem din alt loc pămînt proaspăt, gras nutritor! Așa tînarul pom va putea fi pus în locul celui bătrîn dar în pămînt nou!

Mai bine e dacă gropile le săpăm toamna ca să fie lăsate înrîurirei binefăcătoare a gerului. Nu e tîrziu însă nici primăvara. Să grijim că pămîntul cel mai deasupra, adică cel mai bun, să fie folosit la astuparea rădăcinilor.

Fiind pregătită groapa (totdeauna înainte de sădit cel puțîn cu 2 săptămîni) e lucru de mare însemnătate alegerea pomișorilor! Să alegem spre sădit pomi sănătoși, din soiul dorit, cam de 1—3 ani (aceștia să prind mai ușor), bine rădăcinoși.

Ca să crească frumoși sub aerul nostru, sub clima noastră,

mai potrivit ar fi aduși din școalele de pomărit din vecinătate. Pentru că școalele de pomărit ca vecine cu noi, stau mai sub același fel de aer ca și noi și pământul lor e mai acelaș ca al nostru. Să nu ne procurăm dar' pomișori din școale nășipoase, avînd noi pământ virtos; sau din contră. Dacă totuși n'am avea încătrău ci am fi siliți a procura din școale prundoase, nășipoase, atunci ne ajutăm așa că pământul, cu care vom astupa rădăcinile pomișorilor aduși din loc prundos, îl amestecăm bine cu prund, nășip. Sau avînd noi pământ nășipos și aducînd pomișori din loc virtos groapa o umplem cu pământ virtos așa ca mai sus, ca prin asta pomișorul să aflu acolo tot cam același pământ în care s'a născut, a crescut și în care s'a deprins. Altfel suferă.

E lucru de frunte și pregătirea rădăcinilor, cari înainte de sădit cu o zi trebuie puțin tăiate (dacă sunt vătămate totdeauna să se tae de de-asupra vătămăturii) pe a treia parte, lungăreț. Rădăcinile subțirele nu trebuiesc tăiate, ci e bine dacă le stropim cu apă și presărăm pe ele pământ mărunțel. Dacă pământul, care învălește rădăcinile e slab, trebuie gunoit, dar' să grijim totdeauna ca gunoiul să nu ajungă în atingere mai apropiată cu rădăcinele pomului, că așa le poate foarte ușor strica.

În decursul anului putem sădi de 2-ori și anume primăvara și toamna.

Primăvara în ținuturile mai răci, cu pământ legat, virtos până atunci, până-ce nu a început încă circularea (mișcarea) sucului pe sub coaje; după-ce au trecut gerurile de primăvară până la creparea mugurilor.

Toamna e bine să sădim în ținuturile mai calde unde după sădit mai sunt vre-o 2 săptămîni călduroase.

Un sfat bun din bătrîni să nu-l uităm, adica „în timp vîntos să nu sădim“!

Budapesta. *Cornel Sabo.*
(Va urma).

ȘTIRI

Căi ferate în Ardeal. Camera-comercială din Cluj a propus ministrului de comerț, ca să iee în proiect construirea următoarelor căi ferate de interes local în Ardeal: Huedin—Jibău, Huedin—Zălau, Jibău—Agreș, Cluj—Gilău, Cluj—Feneșul-sășesc—Turda, Turda—Câmpeni—Abrud, Apahida—Mociu—Teaca—Reghinul-sășesc.

Cîte șcale sunt la noi în țară? Numărul școalelor din Ungaria e 16,014. Învățatori sunt în țara întreagă 29,179, dintre cari învățatori de stat 4715, ceilalți învățatori confesionali. Dintre cei obligați să umble la școală cercetează școalele mai bine Nemții, cu 89,60 procente, apoi Croații cu 85 procente, vin în urmă Slovaci cu 84 procente, apoi Ungurii cu 80 procente, Sirbii cu 76 și Românii cu 66 procente. Cei din urmă sunt Rutenii cu 60 procente. Pentru școalele de stat guvernul a cheltuit 9.809,976 coroane, iar pentru școalele confesionale a dat ajutoare în sumă de 3.486,615 coroană.

Cît au cheltuit bisericile și credincioșii pentru școalele confesionale — nu spune istețul de socotelnic.

Tovărășie pentru creșterea galițelor și a iepurilor de casă s'a înființat Duminecă în Hunedoara.

Expoziție de meserie casnică în Timișoara să va aranja în zilele de 10 — 24 Martie sub un comitet de dame.

Prețul bucatelor

e încă tot neschimbat. Singur ovășul să cauta mai mult și să plătește cu 12—14 coroane maza metr., Griul încă începe să fie căutat — dar' deocamdată cu prețuri neschimbate.

Cucuruzul să cauta puțin și abia își poate ținea prețul. În toate piețele de bucate e pare că o liniște de groaza zilei de mâne. De nicăiri nu să arată vre-un semn după care s'ar putea face vre-o combinație pentru viitor.

Întrebări și răspunsuri.

Întrebarea 31. Doresc să samăn două jughere de ghindă: cînd și cum să o samăn, ce pământ îi priește?

Ț. R. comerciant în N.

Răspuns: Ghinda de sămîntă e bună numai dela stejarii bătrîni. Cu-leasă toamna și păstrată peste iarnă în loc uscat și luminos, bine împrăștiată și amestecată cu crengi. Sămînatul să face primăvara în lunile Martie, April și Maiu. Mai bine e să o sameni cu ceva bucate, ca să țină puțin scut și umbră la lujerii prea cruzi.

Sămînta bună e miezoasă, curată și puțin unsuroasă, dacă o punem pe un fer roșu cea bună creapă, cea rea să prăjește. Pentru un jughăr trebuie 300 Kgrame de ghindă. Să samănă ca fasolea în cuiburi de parte de 1—3 urme, ori ca cucuruzul peste arătura, care să greblează ca pământul peste sămîntă să fie atît de gros, cît e sămînta de lungă.

Întrebarea 32. Ași prăsi galițe de soiu, de unde să cumpăr ouă ori prășilă?

Emilia E. în D.

Răspuns: Adresați-Vă direct la Mitsg. Benedikty Jozsefné, mare proprietară în Hunedoara. Acolo găsiți orice soiu — cu prețuri moderate.

* **Întrebarea 33.** Mă rog să-mi spuneți unde pot căpăta o carte de cintece rominești?

A. Vărm. în G.

Răspuns: Scrie la Librăria Ciurcu & Co. în Brașov să-ți trimită un catalog, acolo găsești fel și fel de astfel de cărți.

* **Întrebarea 34.** Ca lucrător la fabrica din Anina am eu drept să mă cer pe căile ferate ale statului cu preț de jumătate?

Es. M. în A.

Răspuns: De regulă bilet de jumătate primesc numai funcționarii de stat și în parte comitatensi și administrativi. Dta pe temeiul, că lucrî în fabrică nu ai drept la bilet de jumătate — cel mult poți călători ca muncitor cu preț scăzut, pe temeiul »cărții de lucru«.

* **Întrebarea 35.** Ași voi să cumpăr o carte românească, să învăț nemțește. Unde așa găsi?

George R. în S. m.

Răspuns: Scrie la librăria H. Zeidner din Brașov și cere-ți gramatica germană — mai nouă.

* **Întrebarea 36.** Ași cumpăra boconci (păpuci) buni pentru sătenii noștri și i-ași cumpăra dela un român. Unde să mă adresez?

Ion M. în Doboca.

Răspuns: Adresează-te la Reuniunea meseriașilor români din Sibiu, ori direct la dl Victor Tordășianu, prezidentul acelei Reuniuni, care îți mijlocește țirgul cu meseriași buni români.

* **Întrebarea 37.** Ași cumpăra porci de soiu din Anglia. Unde să mă adresez?

Oct. M. în B.

Răspuns: Adresează-te ori la școala agronomică din Geoagiu (Algyogy) Ori la Mezögazdák szövetsege în Budapesta, Alkotmány u. 21.

* **Întrebarea 38.** Avem un negustor român, de curînd așezat aici. Ar dori să își cîștige și dreptul de a vinde sare, tabac și spirituoase cu paharul și în sticle sigilate. Ce să facă? Oare licența, ce este în sat e pedecă la cîștigarea acestora?

V. P. F.

Răspuns: Rugarea să o dea prin întistia comunală la direcțiunea financiară, de care să ține și să ceară trafic și așa zisul »poharozás«. Licența nu împedecă astfel de concesțiuni!

* **Întrebarea 39.** De unde ași putea cumpăra o mașină de tors și una de țesut?

Maced. C. în R. M.

Răspuns: Cere catalog amănunțit ori informații dela Maxim Vulcu fabricant de mașini în Arad.

* **Întrebarea 40.** De unde ași putea cumpăra »Legea comunală« și »Veterinarul«?

Traian S. din M. C.

Răspuns: »Legea comunală« o capeți la dl Pavel Rotariu avocat în Timișoara (Fabric) iar »Veterinarul« la Reuniunea de agricultură din Sibiu ori la Librăria W. Krafft tot în Sibiu.

POSTA REDACȚIUNII

Dlui Dum. B. în M. și dlui N. N. (cu notarul). Toate lămuririle dorite le găsiți pe larg în »Legea comunală« tradusă și talmăcită de Paul Rotar, avocat în Timișoara — dela care o puteți cumpăra cu 1 cor. 20 fil.

Faceți și lucrați așa, ca legea comunală să fie păzită și atunci multe rele puteți îndrepta.

* **Dlui Natanail S. în B.** Fondurile sau taxele dela tovarășia pentru asigurarea vitelor nu le puteți folosi așa, ca să le dați împrumut. Asta nu e nici bine nici nu e îngăduit de lege. Pentru treaba asta faceți-Vă, după sfaturile date în »Tov.« o tovarășie sătească de credit ori de conzum — ori ambele la olaltă.

* **Domnul,** care mi-a scris în treaba cu moșia dela Mercurea a Consistorului sibian, să ia știre, că și noi și ori-cine ar condamna cu asprime pe cei din fruntea Consistorului, dacă în loc să dea moșia unei comune bisericesti ori politice — dar' românești, ar da-o unui particular fie acela chiar și român. El e unul și satul e sat și Consistorul credem că știe ce îi este datorința. Să credem în bine și nu în rău.

* **Toți ciți ne cer sfaturi** pentru alcătuirea de tovarășii pentru asigurarea vitelor — află răspuns amănunțit în numărul nostru de azi.

* **Dlui Victor P. U. în Blaj.** Numai »Tovărășia« separată nu să poate abona — în un singur exemplar. Abonați-o cu Libertatea și F. Interesantă — doar' e atît de eftină

* **Dlui B. în N.** Cu privire la negoțul de ouă, dăm în numărul nostru viitor, informații prețioase, pe care cu multă bunăvoință ni le-a pus la îndemână dl Dr. Stefan Erdélyi, medic în Orăștie.

* **Dlui N. N. în Tătărești.** Locuri de slujbă acum nu știm. Mai cumințe ai face să intri la început în lucru de zi. Tot mai mult ca nimic.

* **Dlui Tr. L. în C.** Din contractul trimis, care de altfel e rău făcut vedem că dvoastră sub firmă nu bine sunătoare de »soc. industriașilor și economilor, pentru valorizarea produselor« — doriți să faceți o nouă bancă, un fel de »piczula-bank« — până acum la noi ne întroduse. În felul acesta nu vă sfătui să lucrați. Dacă nu știți și nu puteți să faceți ceva bun, de lucru slab nu vă apucați.